

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie

NEWSLETTER INFORMACYJNY

Lokalnej Grupy Działania

1/2023

Kraina Łęgów Odrzańskich

Przypominamy o naborach

To już jedno z ostatnich naborów w tej perspektywie finansowej. Do 11 kwietnia można składać wnioski na wsparcie rozwijania działalności gospodarczej, współpracy podmiotów gospodarczych oraz renowację zabytków.

Przypominamy, że limit środków ogłaszany jest w EURO i choć w samym ogłoszeniu przeliczany jest przez tzw. kurs indykacyjny 4 zł, to ostatecznie pula dostępnych środków przeliczana jest po kursie bieżącym. Poniżej przedstawiamy najważniejsze informacje dot. ogłoszonych naborów.

NABÓR NR 1/2023 – ROZWIJANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ w ramach Przedsięwzięcia P I. TURYSTYKA NA „SZLAKU ODRY” – [PEŁNA TREŚĆ OGŁOSZENIA](#)

ZAKRES TEMATYCZNY NABORU

Rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim przez rozwijanie działalności gospodarczej (w ramach zakresu o którym mowa w § 2 ust.1 pkt 2 lit. c Rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2019 r. poz. 664 z późn.zm.)

Cele z Lokalnej Strategii Rozwoju:

Cel ogólny 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie.

Materiał opracowany przez LGD Kraina Łęgów Odrzańskich, współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach poddziałania 19.4 „Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Instytucja Zarządzająca PROW 2014-2020: Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Cel szczegółowy 1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze.

Przedsięwzięcie I Turystyka na „Szlaku Odry”.

Planowany wskaźnik do osiągnięcia: Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w sektorze turystyki – minimum 2 operacje.

FORMA WSPARCIA – refundacja

MAKSYMALNA KWOTA POMOCY – 134 892,00 zł

INTENSYWNOŚĆ POMOCY – do 70% kosztów kwalifikowanych

LIMIT ŚRODKÓW W RAMACH NABORU – 67 446,34 euro (269 785,36 zł po kursie indykatorywnym 4 zł/euro)

NABÓR NR 2/2023 – WSPIERANIE WSPÓŁPRACY MIĘDZY PODMIOTAMI PROWADZĄCYMI DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZĄ w ramach Przedsięwzięcia P II. MARKA „KRAINY ŁĘGÓW ODRZAŃSKICH” – PEŁNA TREŚĆ OGŁOSZENIA ZAKRES TEMATYCZNY NABORU

Wspieranie współpracy między podmiotami wykonującymi działalność gospodarczą na obszarze wiejskim objętym LSR: a) w ramach krótkich łańcuchów dostaw, lub b) w zakresie świadczenia usług turystycznych, lub c) w zakresie rozwijania rynków zbytu produktów i usług lokalnych (w ramach zakresu, o którym mowa w § 2 ust.1 pkt 3 Rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 – Dz.U. 2019, poz. 664 z późn.zm.)

Cele z Lokalnej Strategii Rozwoju:

Cel ogólny 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie.

Cel szczegółowy 1.2. Utworzenie oferty usług i produktów lokalnych opartych o lokalne zasoby.

Przedsięwzięcie II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”

Planowane wskaźniki do osiągnięcia:

Liczba sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych lub rynków lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR – 1 operacja

Liczba podmiotów w ramach sieci w zakresie krótkich łańcuchów żywnościowych lub rynków lokalnych, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR – minimum 2 podmioty

FORMA WSPARCIA – refundacja

MAKSYMALNA KWOTA POMOCY – 87 893,00 zł

INTENSYWNOŚĆ POMOCY – do 70% kosztów kwalifikowanych

LIMIT ŚRODKÓW W RAMACH NABORU – 21 973,44 euro (87 893,76 zł po kursie indykatorywnym 4 zł/euro)

NABÓR NR 3/2023 – ROZWIJANIE DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ w ramach Przedsięwzięcia P III. PRZEDSIĘBIORCZY MIESZKAŃCY „KRAINY ŁĘGÓW ODRZAŃSKICH” – PEŁNA TREŚĆ OGŁOSZENIA

ZAKRES TEMATYCZNY NABORU

Rozwój przedsiębiorczości na obszarze wiejskim przez rozwijanie działalności gospodarczej (w ramach zakresu o którym mowa w § 2 ust.1 pkt 2 lit. c Rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego

przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz.U. z 2019 r. poz. 664 z pozn.zm.)

Cele z Lokalnej Strategii Rozwoju:

Cel ogólny 1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie.

Cel szczegółowy 1.1. Rozwój bazy i infrastruktury turystycznej, ze szczególnym uwzględnieniem infrastruktury związanej z turystyką wodną po Odrze.

Przedsięwzięcie III Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”

Planowany wskaźnik do osiągnięcia: Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa w sektorze turystyki – minimum 1 operacja.

FORMA WSPARCIA – refundacja

MAKSYMALNA KWOTA POMOCY – 27 432,00 zł

INTENSYWNOŚĆ POMOCY – do 70% kosztów kwalifikowanych

LIMIT ŚRODKÓW W RAMACH NABORU – 6 858,06 euro (27 432,24 zł po kursie indykatywnym 4 zł/euro)

NABÓR NR 4/2023 – ZACHOWANIE DZIEDZICTWA LOKALNEGO w ramach przedsięwzięcia P V. „POZNAJEMY PRZYRODĘ I DZIEDZICTWO „KRAINY ŁĘGÓW ODRZAŃSKICH” – PEŁNA TREŚĆ OGŁOSZENIA ZAKRES TEMATYCZNY NABORU

Zachowanie dziedzictwa lokalnego (w ramach zakresu o którym mowa w § 2 ust.1 pkt 5 Rozporządzenia MRiRW z dnia 24 września 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania pomocy finansowej w ramach poddziałania „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (t.j. Dz.U. z 2019 r. poz. 664 z pozn.zm.).

Cele z Lokalnej Strategii Rozwoju:

Cel ogólny 2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich

Cel szczegółowy 2.2. Animowanie i podtrzymywanie wielokulturowego życia obszaru oraz dbanie o jego zasoby przyrodnicze i spuściznę historyczną

Przedsięwzięcie V. „Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”

Planowany wskaźnik do osiągnięcia: liczba zabytków poddanych pracom konserwatorskim lub restauratorskim – minimum 1 operacja.

FORMA WSPARCIA – refundacja

MAKSYMALNA KWOTA POMOCY – 78 484,00 zł dla podmiotów innych niż jednostki sektora finansów publicznych, a dla jednostek sektora finansów publicznych 49 939,00 zł

INTENSYWNOŚĆ WSPARCIA – dla jednostek sektora finansów publicznych poziom dofinansowania wynosi nie więcej niż 63,63% kosztów kwalifikowanych, a dla podmiotów wykonujących działalność gospodarczą, do której stosuje się przepisy Ustawy z dnia 6 marca 2018 r. – Prawo przedsiębiorców do 70% kosztów kwalifikowanych. Natomiast dla pozostałych podmiotów do 100% dofinansowania kosztów kwalifikowanych.

LIMIT ŚRODKÓW W RAMACH NABORU – 19 621,20 euro (78 484,80 zł po kursie indykatywnym 4 zł/euro)

Przy czym w przypadku jednostek sektora finansów publicznych limit obejmuje także ich wkład własny w ramach publicznego wkładu krajowego.

Wzory wniosków, kryteria wyboru znajdują się na przy poszczególnych ogłoszeniach. W ramach wszystkich naborów wnioski należy składać bezpośrednio do Biura Stowarzyszenia LGD Kraina Łęgów Odrzańskich, Rynek 5 B, 59-330 Ścinawa w terminie do 11 kwietnia 2023 r. Wnioski można składać od poniedziałku do piątku w godzinach od 9.00 do 15:00, przy czym w ostatnim dniu naboru wnioski można składać do godz. 13.00.

Na naszej stronie [Prezentacje i poradniki - Kraina Łęgów Odrzańskich \(lgdodra.pl\)](#) zamieściliśmy dwie prezentacje dot. naborów w zakresie rozwijania działalności gospodarczej.

Jak zawsze zachęcamy także do skorzystania z bezpłatnego doradztwa.

Usługi doradcze w zakresie pomocy w przygotowaniu wniosku o dofinansowanie świadczymy: w swoim biurze, telefonicznie, poprzez pocztę elektroniczną, komunikatory elektroniczne oraz wyjazdowe dyżury doradcze w gminach należących do LGD.

Prosimy o wcześniejsze ustalanie terminów spotkań telefonicznie 076 858 45 45 lub mailowo biuro@lgdodra.pl.

Grafiki dyżurów wyjazdowych dostępne na naszej stronie, a także w urzędach gmin.

Wszystkie informacje dot. warunków pomocy, w tym wzory dokumentów dostępne są na naszej stronie: <http://www.lgdodra.pl> – zakładka LEADER

Ewaluacja Lokalnej strategii rozwoju

Za nami 5 lat wdrażania obecnej lokalnej strategii rozwoju dla Krainy Łęgów Odrzańskich. W 2017 roku ogłosiliśmy pierwsze nabory wniosków. Od tego czasu przeprowadziliśmy ich kilkadziesiąt, otrzymując niemal 300 wniosków o wsparcie. Jakie są tego efekty? Czym możemy się pochwalić, a nad czym musimy popracować? Między innymi na te pytania odpowiada *Raport z zewnętrznej ewaluacji Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność (LSR) Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania „Kraina Łęgów Odrzańskich” na lata 2014 – 2020 (23)*

Celem raportu jest ocena dotychczasowego wdrażania lokalnej strategii rozwoju (LSR). Raport dostępny jest na naszej stronie internetowej w zakładce Leader/ewaluacja-lsr-2014-2020/. W biuletynie chcielibyśmy zaprezentować najważniejsze dane dot. finansowej realizacji LSR oraz podsumowanie wniosków i rekomendacji wypływających z raportu.

Przypomnijmy, że na początku startowaliśmy z budżetem na realizację LSR w wysokości 14 mln złotych. W wyniku przewalutowania budżetu LSR na euro oraz zdobycia dodatkowych środków ostatecznie do dyspozycji mamy **4 mln 252 tys. euro. W samym 2022 roku ogłosiliśmy 10 naborów z limitem środków wynoszącym ponad 1 mln 200 tys. euro.** W tym rekordowy nabór dot. premii na założenie nowej firmy – pula niemal 300 tys. euro pozwoli na wsparcie kilkunastu projektów. Z niecierpliwością czekamy na podpisanie umów przez wybranych wnioskodawców i realizację ich pomysłów.

Na proces wdrażania LSR negatywnie odbiła się oczywiście pandemia COVID-19, a obecnie rosnąca inflacja. Cały proces został spowolniony (okres programowania wydłużony), a niektórzy beneficjenci, którzy otrzymali pomoc rezygnują z realizacji projektów lub nie są w stanie wywiązać się z zobowiązań umownych. Dlatego też na efekty wdrażania LSR będziemy musieli poczekać dłużej niż wstępnie planowaliśmy. **Dziś możemy powiedzieć, że:**

wartość przyznanego dofinansowania wynikająca z podpisanych umów to ponad **11 milionów złotych** (jest to wartość obejmująca tylko tzw. umowy aktywne, to znaczy takie, które nie uległy rozwiązaniu)

niestety spośród 103 zawartych umów 20 zakończyło się rozwiązaniem lub odmową wypłaty pomocy

kilkadziesiąt wybranych projektów o wartości ponad 5 mln złotych czeka na podpisanie umów

już wypłacona pomoc opiewa na niemal 9,2 miliona złotych

Te dane finansowe przekładają się między innymi na:

Przypomnijmy, że strategia zbudowana jest w oparciu o dwa cele główne:

1. Zachowanie dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego obszaru w oparciu o przedsiębiorczość mieszkańców i rozwój turystyki w regionie
2. Budowa zintegrowanego, wykształconego i aktywnego społeczeństwa obywatelskiego oraz wzrost poczucia tożsamości mieszkańców z regionem Krainy Łęgów Odrzańskich

oraz pięć przedsięwzięć:

- I. Turystyka na „Szlaku Odry”
- II. Marka „Krainy Łęgów Odrzańskich”
- III. Przedsiębiorczy mieszkańcy „Krainy Łęgów Odrzańskich”
- IV. Aktywne, wykształcone i zintegrowane społeczeństwo obywatelskie”
- V. „Poznajemy przyrodę i dziedzictwo „Krainy Łęgów Odrzańskich”

Przedstawiając Państwu podsumowanie raportu, skupimy się na płynących z badań wnioskach oraz rekomendacjach, jakie z tych wniosków płyną. Wnioski oraz rekomendacje podzielono na ewaluowane obszary badawcze.

Ocena wpływu na główny cel LSR

WNIOSKI:

Obecny stopień osiągnięcia wskaźników oddziaływania w znacznym stopniu przekracza plan na 2023 rok.

Rekomendacje:

Należy przyspieszyć dynamikę wykorzystania środków finansowych w ramach wdrażania LSR, obecny (to jest badany w 2022r.) poziom finansowy osiągnięcia celów ogólnych to 50% oraz 30% (dane dotyczą w pełni rozliczonych projektów).

Ocena wpływu na kapitał społeczny

WNIOSKI:

- ❖ Wdrażanie LSR przez LGD miała bardzo pozytywny wpływ na rozwój kapitału społecznego, poprzez wspieranie i aktywizację lokalnych organizacji, wsparcie ich rozwoju organizacyjnego i finansowego oraz realizowanie działań dla seniorów.
- ❖ Zaowocowało to większą integracją mieszkańców oraz rozwój działań z zakresu aktywizacji społecznej.
- ❖ Konkluzja ta nie dotyczy jednak wszystkich gmin, to na ich aktywizacji powinno się skupić LGD w najbliższych latach.
- ❖ Warto zwrócić uwagę, że pojawiają się symptomy wypalenia niektórych liderów oraz zauważalna jest niska aktywność młodzieży czy działań na rzecz jej aktywizacji.

Rekomendacje

- Generalnie należy kontynuować obecny model wspierania kapitału społecznego.
- Warto zaplanować projekty do młodzieży, np. rozwój kompetencji związanych z przedsiębiorczością, także po to, by młodzi ludzie mieli pomysł na biznes ulokowany na obszarze, także w kontekście produktu lokalnego, żeby potrafili korzystać z jego potencjału i nie chcieli wyjeżdżać.
- Przede wszystkim warto wspierać grupy pasjonatów, którzy zajmują się lokalnie konkretnymi tematami (np. turystyka, przyroda, historia).
- Należy przemyśleć, jakie działania organizacji wspierać, żeby efekt był trwalszy, np. dążyć do tego, żeby powstały koła przewodników lokalnych, sieć edukatorów ekologicznych, sieć lokalnych liderów.
- Należy podjąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu lokalnych liderów.
- Warto przemyśleć również potrzeby i kierunki wsparcia dla seniorów.

Przedsiębiorczość

WNIOSKI

- ❖ Wsparcie przewidziano głównie dla branż kluczowych, z punktu widzenia priorytetów tematycznych w ramach LSR.
- ❖ Beneficjentom oferowano wsparcie zarówno na etapie identyfikacji pomysłów, przygotowaniu wniosków oraz ich realizacji i rozliczenia. Wsparcie to została bardzo pozytywnie ocenione.
- ❖ Niesłabnące w kolejnych latach wdrażania zainteresowanie środkami na rozwój przedsiębiorczości, szczególnie na podejmowanie działalności, świadczy o dobrych efektach pracy LGD

Rekomendacje

- LGD zamierza dalej skupić się na wspieraniu przedsiębiorców działających w branżach zbieżnych z głównymi kierunkami rozwoju, tj. turystyką oraz produktem lokalnym.
- Ważna jest dalsza promocja i wzmocnienie pozycji produktów i usług lokalnych na obszarze, rozwój sieci dystrybucji (sklep stacjonarny i internetowy), powstaje Centrum Produktu i Usług Lokalnych w Ścinawie.
- Promowane będą również działania związane z krótkimi łańcuchami dostaw, które mogą być bardzo korzystne dla małych, lokalnych producentów lub rolników. Dodatkowo realizowane wsparcie dla rolników, którzy chcą restrukturyzować swoje gospodarstwa (zmiana ich funkcji), np. w kierunku rozwoju produktu lokalnego.
- Ważne są dalsze działania na rzecz sieciowania producentów, również pod takim kątem, by działali bardziej na zasadzie współpracy niż konkurencji, polecali siebie nawzajem, informowali turystów o ofercie na obszarze, etc.
- Należy również podnosić kompetencje lokalnych producentów, wytwórców w zakresie promocji, wchodzenia i funkcjonowania na rynku.

Turystyka i dziedzictwo kulturowe

WNIOSKI

- ❖ LGD w znacznym stopniu przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego poprzez rozwój infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (w tym ścieżki rowerowe i szlaki turystyczne), a także wsparcie zabytków i podmiotów działających w obszarze kultury i ochrony dziedzictwa lokalnego.
- ❖ LGD w ramach podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej wsparła operacje związane z rozwojem usług turystycznych – miejsca noclegowe, wypożyczalnia kajaków, wypożyczalnia sprzętu obserwacyjnego, modernizacja restauracji i tworzenie nowych punktów gastronomicznych, rozwój e-ofert turystycznych, warsztaty rękodzielnicze, rozwój produktów oraz usług lokalnych.
- ❖ LGD oraz inne podmioty przygotowały i wydały szereg materiałów promujących region, jego ofertę oraz dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze.

Rekomendacje:

- Ważna jest dalsza rozbudowa portalu Szlak Odry, stworzenie wirtualnej, multimedialnej mapy obszaru.
- Konieczny jest również dalszy rozwój infrastruktury, miejsc noclegowych, gastronomii, szlaków, etc. Rozwój ten powinien być przemyślany i zintegrowany w konkretne oferty.
- To czego wciąż brakuje to rozwój małej żeglugi, budowa marin, wykorzystanie potencjału turystycznego Odry.
- Patrząc na potencjał obszaru ważny jest dalszy rozwój „niszowej” turystyki (historyczna, przyrodnicza, geochacing itp.). W tym kontekście istotna jest dostępność do kościołów jako obiektów zabytkowych.
- Nadal jest duża potrzeba remontów zabytków, w tym obiektów sakralnych.

Grupy defaworyzowane

WNIOSKI:

- ❖ W LSR jednoznacznie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz określono działania i zasady ich wsparcia.
- ❖ Na 33 projekty dot. podejmowania działalności gospodarczej (wg podpisanych umów) 1 realizowany jest przez osobę niepełnosprawną, 7 przez osoby bezrobotne, 1 przez osobę powyżej 50 lat. Można więc stwierdzić, że co czwarty projekt z zakresu podejmowania działalności gospodarczej realizowany był przez przedstawiciela grup defaworyzowanych. Dodatkowo z tych 33 projektów 18 realizowanych było przez kobiety.
- ❖ Warto również zwrócić uwagę, że w ramach zrealizowanych projektów grantowych kilka realizowanych było przez przedstawicieli grup defaworyzowanych (seniorzy) lub realizowane były na ich rzecz (seniorzy, dzieci i młodzież).

Rekomendacje

- Jako grupy, które warto wspierać wskazywane były: młodzież, seniorzy oraz osoby z niepełnosprawnościami.
- W przypadku seniorów wskazywano na problem starzejącego się społeczeństwa i wykluczenia osób starszych, szczególnie na terenach wiejskich.
- Problemy osób z niepełnosprawnościami są ukryte, ponieważ te osoby są często niewidoczne dla społeczności, ale one są obecne na obszarze, należy pomyśleć o przeciwdziałaniu ich wykluczeniu.
- W niektórych biedniejszych gminach wykluczeniem społecznym i ubóstwem zagrożone są również osoby młode ze względu na bezrobocie.

Innowacyjność

WNIOSKI

- ❖ Podczas przeprowadzonych badań część projektów oceniana była jako rzeczywiście ciekawe i innowacyjne, padły m.in. takie odpowiedzi: 15% projektów innowacyjnych, pojedyncze są innowacyjne.
- ❖ Można więc przyjąć założenie, że stosunkowo niewielka część projektów oceniana jest przez mieszkańców obszaru jako faktycznie działania innowacyjne.
- ❖ Według opinii respondentów problem z innowacyjnością polega na tym, że niektóre projekty są potrzebne, ale nie są innowacyjne (np. ścieżki rowerowe, kajaki), więc czasami wnioskodawcy na siłę tworzą jakiś produkt (np. gminy ustawiają oznaczenia

fluorescencyjne na ścieżkach rowerowych), który podczas oceny przez radę ma umożliwić przyznanie punktów za kryterium innowacyjności.

- ❖ Według respondentów innowacyjność jest jednym z „kłopotliwych” kryteriów ze względu na brak dobrej, jednoznacznej definicji. Na potrzeby oceny operacji LGD zakłada szeroką definicję, że innowacyjne jest to, czego nie było na obszarze całej LGD lub w gminie. Dodatkowo radni sprawdzając innowacyjność projektów zgłaszanych we wnioskach, są ostrożni, ponieważ wiedzą, że wnioskodawcy wykazują się dużą kreatywnością w próbie zdobycia punktów za to kryterium.
- ❖ Przyjęty sposób oceny kryterium innowacyjności spowodował, że w ramach LSR powstały innowacje (produkty, usługi) charakterystyczne dla całego obszaru LGD lub na poziomie gminy wnioskodawcy.

Rekomendacje

- Na potrzeby przyszłej LSR należy szczególny nacisk położyć na opracowanie takiej formuły kryterium innowacyjności, aby była bardziej jednoznaczna, zrozumiała i akceptowalna przez beneficjentów oraz członków Rady.

Projekty współpracy

WNIOSKI

- ❖ Obecnie zrealizowano 2 projekty współpracy. Najważniejsze efekty ich realizacji to zmapowanie i sieciowanie lokalnych rękodzielników oraz zwiększenie rozpoznawalności produktów lokalnych oraz marki lokalnej „Kraina Łęgów Odrzańskich Poleca”.
- ❖ Dodatkowo na obszarze zainstalowano około 250 skrytek geocachingowych, które przyciągnęły turystów do zabytków i ciekawych miejsc.
- ❖ Warto podkreślić, że projekty zostały zaplanowane w powiązaniu z strategicznymi kierunkami rozwoju obszaru oraz na zasadzie integracji lokalnych zasobów oraz współpracy partnerskiej na obszarze.

Rekomendacje:

- Kształt projektów współpracy mocno zależny jest od wytycznych dotyczących ich tworzenia i wdrażania.
- LGD w przyszłości zamierza kontynuować tematy związane z promocją i rozwojem produktów lokalnych oraz wzmacnianiem potencjału turystycznego. Możliwe tematy, wokół których LGD może działać w przyszłości w ramach projektów współpracy: turystyka rowerowa, produkty lokalne (np. kosze prezentowe z produktami lokalnymi).
- W nowym okresie programowania LGD nie wyklucza również projektów współpracy zorientowanych na seniorów (usługi, oferta dla seniorów).

Ocena funkcjonowania LGD

WNIOSKI

- ❖ Sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR.
- ❖ LGD to nie tylko dodatkowe środki na rozwój obszaru ale również forum wymiany wiedzy i doświadczeń, platforma do nawiązywania kontaktów pomiędzy podmiotami z różnych sektorów oraz ważny aktor lokalny.

- ❖ Takie patrzanie na LGD świadczy o dobrze rozwiniętym partnerstwie lokalnym, świadomym swoich zadań oraz możliwości. Warto zwrócić uwagę na wskazywaną równowagę pomiędzy sektorami w ramach LGD.
- ❖ Podczas badań pojawiły się pojedyncze głosy o konfliktach w ramach LGD czy trudności w podejmowaniu decyzji podczas walnych zebrań oraz w ramach pozostałych ważnych ciał statutowych, tj. Zarządu oraz Rady.
- ❖ Skuteczność działań biura LGD jest bardzo dobra, co potwierdzają przeprowadzone badania oraz ewaluacja wewnętrzna LGD.
- ❖ Działania podejmowane przez biuro zostały ocenione jednoznacznie pozytywnie przez mieszkańców, beneficjentów oraz członków organów LGD.
- ❖ Badania wykazało, że najlepszymi źródłami informacji o działaniach LGD i PROW 2014-2020 są Internet (szczególnie strona LGD oraz mailing) oraz kontakty bezpośrednie z członkami LGD.

Rekomendacje:

- Uczestnicy prowadzonych badań jednoznacznie stwierdzili, że nie ma konieczności wprowadzania zmian w działaniach, by skuteczniej realizować cele LSR. Obecne działania biura LGD i ich efektywność pozwalają ocenić, że proces skutecznego wdrażania LSR realizowany jest prawidłowo.
- W przypadku podjęcia dodatkowych zadań czy realizacji projektów przez biuro LGD warto rozważyć konieczność zwiększenia kadry.

Ocena procesu wdrażania LSR

WNIOSKI

- ❖ Generalnie uznać można, że realizacja finansowa LSR przebiega w bardzo zróżnicowany sposób. Na tym etapie wdrażania realizacja celów ogólnych na poziomie 50% oraz 30% może budzić obawy o stopień wykorzystania środków. **Warto jednak dodać, że dotyczy to projektów w pełni rozliczonych.**
- ❖ Na tym tle dobrą informacją jest stopień realizacji budżetu na podstawie danych o stopniu zawartych umów.
- ❖ Na tle finansowego stopnia realizacji LSR, stopień osiągnięcia wskaźników rezultatu i produktu wygląda bardzo zadowalająco i na tym etapie osiągnięcie założonych wskaźników nie wydaje się zagrożone
- ❖ Procedury naboru, wyboru i realizacji projektów należy uznać raczej za przyjazne dla beneficjentów, szczególnie tych z doświadczeniem w pozyskiwaniu środków.
- ❖ Lokalne kryteria wyboru wniosków generalnie pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR).
- ❖ System kryteriów skonstruowany został tak aby uwzględniać różne aspekty, istotne z punktu widzenia spójności z celami LSR. Po pierwsze, preferowane są operacje wykorzystujące lokalne zasoby, promujące obszar, rozwijające marki lokalne Krainy Łęgów Odrzańskich, w tym Szlaku Odry, promujące marki lokalne lub produktu turystycznego, działające w partnerstwie, realizowane w mniejszych miejscowościach, obejmujące swoją skalą większą liczbę gmin, równomiernie rozkładające wsparcie na obszarze Krainy Łęgów Odrzańskich. Odzwierciedla to podejście oddolne oparte o endogeniczne zasoby, w tym aktywność mieszkańców i skupione na obszarach wiejskich. Po drugie, operacje angażujące, lub służące zaspokojeniu potrzeb grup defaworyzowanych lub realizowane przez przedstawiciela grupy defaworyzowanej, operacje dotyczące usług wskazanych jako priorytetowe w LSR. Po trzecie, oceniają spójność i jakość wniosku oraz racjonalny budżet.

Rekomendacje

- Należy większą uwagę poświęcić tym celom szczegółowym oraz przedsięwzięciom, których stopień realizacji odbiega od pozostałych, szczególnie, że dotyczy to również przedsięwzięć bezpośrednio związanych z głównymi kierunkami rozwoju wskazanymi w LSR – np. rozwój przedsiębiorczości.
- Należy monitorować, czy na etapie realizacji i rozliczenia danych operacji również utrzymany zostanie wysoki poziom wskaźników rezultatu i produktu.
- Doświadczenia w konstrukcji systemu wskaźników oraz procedur wyboru warto wykorzystać w planowaniu nowej LSR.
- Na potrzeby nowej LSR warto zwrócić uwagę na „problematyczne” kryteria: innowacyjność, zastosowanie rozwiązań sprzyjających ochronie środowiska i klimatu, działanie w partnerstwie, promocja obszaru. Jeśli miałyby być one stosowane w następnym okresie programowania to należy je doprecyzować i określić jednoznaczny sposób ocen.

Wartość dodana podejścia LEADER

WNIOSKI

- ❖ Działalność LGD wpływa pozytywnie na takie aspekty jak poprawa komunikacji pomiędzy aktorami, budowanie powiązań pomiędzy nimi czy sieciowanie.
- ❖ Podczas przeprowadzonych wywiadów respondenci wielokrotnie zwracali uwagę na takie aspekty, jak: poprawa przepływu informacji i doświadczeń pomiędzy członkami LGD, inicjowanie współpracy pomiędzy samorządami a organizacjami pozarządowymi czy animowanie i wspieranie aktywnych grup społecznych, organizacji i współpracy pomiędzy nimi.
- ❖ Dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystany. Zwracano uwagę na takie aspekty, jak: wiele rzeczy zostało zainicjowanych i na obecnym etapie należy to rozwijać, scalać, tworzyć efekt synergiczny w priorytetowych kierunkach rozwoju (turystyka, produkt lokalny, Szlak Odry).
- ❖ Dla respondentów bardzo ważne są projekty związane ze wzmacnianiem potencjału turystycznego, w tym rozwój bazy noclegowej, ścieżek rowerowych, dbałość i promocja dziedzictwa kulturowego, portal Szlak Odry.
- ❖ Dużym osiągnięciem są działania związane z rozwojem marki lokalnej (certyfikat „Kraina Łęgów Odrzańskich Poleca”, certyfikowane są produkty czy wydarzenia), a także prace nad promocją i rozwojem produktów lokalnych, sieciowaniem rzemieślników i wytwórców lokalnych. Ten obszar jest jednym z priorytetów LGD i jest traktowany jako komplementarny do działań związanych z rozwojem potencjału turystycznego.
- ❖ Warto zauważyć, że w Lubiążu powstał punkt, w którym dostępne są te produkty lokalne. Kolejnym osiągnięciem w tym obszarze jest również rozpoczęcie prac nad budową Odrzańskiego Centrum Produktu i Usług Lokalnych w Ścinawie czy kosze prezentowe z produktami lokalnymi. Generalnie LGD tworzy ofertę nie dla masowego turysty, to raczej turysta, który zainteresuje się przyrodą (ptaki, Szlak Odry), geocachingiem, ścieżkami tematycznymi (np. militarnymi).
- ❖ Odpowiedni dobór lokalnych kryteriów wyboru operacji przyczynił się do wyboru projektów spójnych z potencjałem rozwojowym obszaru. Szczególnie kryteria „Wykorzystanie lokalnych zasobów”, „Rozwój marek lokalnych Krainy Łęgów Odrzańskich, w tym Szlaku Odry”, „Promocja marki lokalnej lub produktu turystycznego” oraz „Promocja obszaru” miały bezpośredni wpływ na wybór w większości przypadków projektów przyczyniających się do wzmocnienia potencjału rozwoju obszaru.

- ❖ Przyjęte dla celów i przedsięwzięć wskaźniki rezultatów oraz produktów, w które wpisać musiała się każda operacja, również w dużej części skonstruowane są tak, aby wnioskodawcy w ramach realizacji swoich projektów przyczyniali się do wzmocnienia potencjału rozwojowego obszaru.
- ❖ Inwestycje przeprowadzone w ramach LSR są komplementarne wobec siebie oraz względem tematu wiodącego określonego w LSR.

Rekomendacje

- Największe wyzwanie stanowi wciąż aktywniejsze włączenie do działań w ramach LGD szerszej grupy przedstawicieli sektora gospodarczego oraz zrównoważenie zaangażowania samorządów, część z nich przy mniejszym zaangażowaniu próbuje mieć wpływ na całość partnerstwa.
- Należy kontynuować, rozwijać oraz pogłębiać działania w ramach kierunków wiodących wybranych w LSR do realizacji.
- Natomiast patrząc na procentową liczbę umów już rozliczonych widać, że duża część operacji nie została jeszcze zakończona i rozliczona. Nie pozwala to jednoznacznie ocenić czy zrealizowane zostaną bez problemów w zaplanowanym wymiarze. Szczególnie nowoutworzone przedsiębiorstwa są zbyt krótko na rynku, żeby można jednoznacznie ocenić trwałość efektów wdrażania LSR.
- LGD powinno prowadzić systematyczny monitoring funkcjonowania tych firm i sprawdzać, czy po wymaganym okresie trwałości i zachowania zaplanowanych efektów firmy te dalej funkcjonują czy są zamykane.